

Haridusuurija vaatenurgast: intervjuu Daniele Morselliga.

By Iván Diego. Valnalón. Asturias. Spain.

Daniele Morsellil on doktorikraad hariduses ja ta on arendanud võrdlemismudel Itaalia ja Austria vahel (töötavate kutseõppe õpilaste ettevõtluse alase hariduse võrdlemine)¹. Ta on nüüd Marie Curie doktoriõppe järgne uurija Helsingi Ülikoolis. Ta arendab õpetajate koolitamise mudelit ettevõtluse alases hariduses.

Daniele, sinu uurimused on laias laastus keskendunud ettevõtluse alasele haridusele, mis on vaieldavalt „vähe uuritud, aga palju kirjutatud“ teema. Mida sa siit enda jaoks leiad? Ja miks just VET?

Mina vaatan ettevõtlust laia teemana. Ühelt poolt on ettevõtlus 7. võtmetegur elukestvas õppes Euroopas. See tähendab aktiivset kodanikuks olemist, sotsiaalne kaasatus, eneseteostus ja potentsiaalset tööle võetavust. See võtme kompetents tegeleb teemaga, kuidas unistused muuta tegudeks. Teiselt poolt, kui ma mõtlen ettevõtluse peale, ma vaatan selle hariduslikku külge. Euroopa Liit defineerib ettevõtluse alast haridust kui kõik haridusalased tegevused, mis valmistavad inimesi ette ettevõtluseks ning olla vastutavad kompetentside eest, mis vastavad eesmärkidele, mille nad on iseendale seadnud. On oluline aru saada, et kuigi igaüks ei pea olema ettevõtja, peavad kõik olema ettevõtlikud, oma töös, eraelus ja hariduses. On teada, et kuigi ettevõtluse majanduslik pool on saanud palju tähelepanu majandusteaduskondadelt ja ärikoolidelt, on ettevõtluse hariduslik pool endiselt lapsekingades.

Ma arvan, et ettevõtluse alane haridus on eriti oluline VET-s, kui õpilased on tööle minemisele lähemal ja FIE-na töötamine või ettevõtte loomine oleks oluline võimalus nende jaoks. On oluline valmistada noori ette tööks tööstuses/tootmises: VET pakub aktuaalseid tehnilisi oskusi, aga ettevõtlusharidus annab õpilastele kergemaid üldisi oskuseid, mis lasevad neil kasutada oma tehnilisi oskusi, olla ettevõtlikud muutes ideed tegudeks, ükskõik kas oma töös, FIE-na või eraelus.

Teoreetiline raamistik, mille sa välja pakud paigutub mitte nii tuntud täiskasvanute õppimise teooriatesse, täpsemalt Engeströmi teooriasse ekspansiivse õppimise kohta. Kas saad seda meile selgitada?

Ekspansiivse õppimise teooria on teooria innovatiivsusest ja tavade muutmisest ja see on põhjus, miks ma leian, et see sobib hästi ettevõtlusharidusse. Fookus liigub indiviidilt tegutsemise süsteemile, see tähendab, organisatsioone, nagu koolid ja firmad. Algselt hakkasid inimesed kahtlema seatud süsteemis ja oma tööd loogiliselt põhjendama, kui aga rohkem näitlejaid ühines, hakkas arenema analüüsimine koostööna ja uue tegutsemismudeli välja töötamine ning rakendamine. Lõpuks on kõik koos üheks seotud: nii liikmed kui ka erinevad ühise tegutsemissüsteemi elemendid. Muutuste Labor (The Change Laboratory) on töökoda, mis tahab algatada ekspansiivset õppimist.

¹ Morselli, D. (2015). Enterprise Education in Vocational Education: A Comparative Study Between Italy and Australia. Palgrave Macmillan.

Kõige sagedasem küsimus, mida sa VET õpetajatelt saad, on, kuidas see praktikas rakendub. Võibolla muuta laborit?

Õpetajal on keeruline muuta oma õpetamisharjumusi. Ühelt poolt keskenduvad nad õppekavale nagu teadmised ja oskused. Teiselt poolt, nad ei ole alati veendunud, et nad peaksid kiitma ettevõtlust, mida tihti nähakse kui kitsast võimalust millegi alustamiseks ja kui ärikoolide eesmärki, mitte kui kolmanda kooli astme oma. Kui lõpuks õpetajad arusaavad, et ettevõtluse eesmärk on ideede tegudeks muutmine ja igal elualal ettevõtlik olemine, teevad nad palju parema meelega koostööd. Kuid uuringud näitavad, et õpetajad õpetavad ettevõtlust ainult siis, kui nad teevad seda ettevõtlikul viisil. Et seda teha, ei saa nad ainult kursustel istuda, vaid peavad võtma oma õppeprotsessi juhtimise ise üle ning õppima, kuidas ideedest jõuda tegudeni. Change Laboratory murrab lahti harilikest kursustest. Osalejad arutavad probleeme, mis on nende jaoks olulised ja leiavad lahendusi, mida saab rakendada. Niimoodi tehes, saavad nad aimu initsiatiivikusest ja ettevõtlikusest.

Vähesed eitaksid, et ettevõtluse õppimine peaks olema kogemuslik, aga sa räägid ettevõtluse õppimisest kui piiri peal. Kust jooksevad VET-is need piirid? Mis teeb piiriületamise nii eriliseks?

Kuigi palju õpetlased nõustuvad, et ettevõtluse õppimine on oma olemuselt kogemuslik, peaksime me vahet tegema kogemuslikul laiemas ja kitsamas tähenduses. Laiemas tähenduses me õpime kogemustest, selles pole kahtlustki. Kitsamas tähenduses on kogemuslik õppimine teooria, kus õppimine on läbi kogemise ja enesepeegelduse inimese sisemine protsess. Ekspansiivse õppimise teooriaga me murrame lahti kogemusliku õppimise teooriatest, mis jätab vähe ruumi koostööle ja innovatsioonile.

Mitmete autorit sõnul on piirid tähtsad, sest seal toimub innovatsioon. Teiste professionaalidega koostöötamine toimub organisatsioonide piiril ning tekivad uued ideed ja tavad. Töötamise ajal kohtuvad õpilased töö ja kooli vahelise piiriga. Nad ei ole tühjad kastid, vaid toovad teadmisi, oskusi ja kompetentse ühest organisatsioonist teise. Niimoodi tehes, käituvad nad muutjatena. Minu piiride ületamise töötoas (Change Laboratory' variatsioon) kohtuvad ja arutavad õpetajad, õpilased, töökohtade tuutorid ja ettevõtjad probleemide üle, millega õpilased peavad hakkama saama töötamise ajal. Õpilaste jaoks oluliste probleemide arutamine erinevatest vaatenurkadest tekitabki ekspansiivse õppimise. Leitakse uusi ideesid ning nendest jõutakse tegudeni. Niimoodi töötades jõuavad õpilased ettevõtlikuseni.

Töökogemuse element on olemas enamuses Euroopa VET süsteemides. Millise määrani saavad õpilased sealt reaalselt aimu ettevõtlusest? Kas me peaksime võtma seda iseenesest mõistetavana või kehtivad mingid erireeglid?

Me laiendame ettevõtluse mõistet, võttes arvesse kompetentse ja initsiatiivikut. See tähendab, et ettevõtlus ei ole ainult ettevõtte loomine, vaid ettevõtlik olemine ja töökohaga seotud oskuste õppimine. Töökogemuse ajal saavad õpilased arendada oma töötamisega seotud oskusi: projektide kallal töötamine, gruppitöö, initsiatiivi näitamine. Et seda teha, peaksid õpilased peaksid analüüsima enda oskusi ja arutlema probleemide üle, mis tekivad koolist töömaastikule minnes. Selliste probleemide arutlemine aitab õpilastel näidata välja oma initsiatiivi ja muutuda iseseisvaks, mis on, nagu eksperidid ütlevad, kutseõppes ettevõtluse hariduse peamine eesmärk. Aga oleks naiivne arvata, et see on spontaanne protsess. See vajab ettevaatlikku planeerimist ja eesmärkide kooskõlastust kõikide osapoolte vahel: õpilased, õpetajad, töötamise tuutorid ja ettevõtjad.

Sa rõhutat emotsioonide ja käima tõmbavate tegude põhilist rolli ettevõtluse õppimise protsessis. Ma arvan (ja soovin), et sul ei ole tähelepanelikkus mõttes. Kas sa arvad, et on võimalik arendada ja planeerida emotsioonidest ajendatud ettevõtluse õppimise kogemus? Mis roll on siin negatiivsetel emotsioonidel?

Keerulised kogemused tekitavad negatiivseid emotsioone. On oluline, et õpilased õpiksid eduga hakkama saamist. Change Laboratory töötoade ajal toimub emotsioonide ja analüüsimise koostöö. Selline koostöö emotsioonide ja analüüsimise vahel aitab leida uusi lahendusi, ideid ja kontseptsioone, mida saab rakendada.

Millega saab hetkel tegeled? On mõni uus huvitav projekt?

Praegu tegelen ma uurimusega, kuidas kutseõpetajad saavad õpetada ettevõtlikul viisil. Selleks ma kasutan ekspansiivse õppimise teooriat ja organiseerin Change Laboratory' kutseõpetajatele Itaalias. [EntreLab](#) projekti on finantseerib Euroopa Komisjon Marie Curie rahastamise skeemi kaudu, mis autasustab kõige lubavamaid uurijaid ja uurimisideid. Võõrustaja institutsioon on Helsingi Ülikool ning partneriks Ca' Foscari of Venice.

Lõpetuseks, millised kolm asja võtaksid sa endaga ideaalsesse VET Ettevõtluse Kooli?

Ma usun kindlalt, et õpetaja on võtmeisik ettevõtluse õpetamisel kutsehariduses:

- **Aktiivne didaktikas:** õpetajad rakendavad aktiivset didaktikat, mis soodustab ettevõtlust: probleemide lahendamine, gruppitöö, projektide tegemine, mentorlus, koolide ja töökohtade vaheliste piiride ületamise koosolekud.
- **Koostöö:** õpetajad loovad koostöö võimalusi äriga ning loovad õpilastele töökogemuse saamise võimalusi. Lisaks organiseerivad nad koos kolleegidega multidistsiplinaarseid projekte, külastavad ärisid ja peavad professionaalseid loenguid.
- **Ettevõtlik olemas:** õpetajad arutavad ettevõtlust kolleegide ja ekspertidega ning osalevad regulaarselt ettevõtluse õppimises. Niimoodi on õpetajad nii koolisiseselt kui – väliselt ettevõtlikud.

Aktiivse didaktika, koostöö ja ise ettevõtlik olemise kaudu, arendavad õpetajad õpilastes ettevõtlikke jooni, nagu julgus riskeerida, initsiatiivikus ja iseseisvus. On selge, et ettevõtlusharidus peab olema õppekavad objektiivne ja hinnatav. Lõpetuseks peaksid institutsioonid ja ja koolidirektorid pakkuma kindlat tuge õpetajatele ja kõigile osalejatele.

Edasist lugemist:

Morselli, D. (2015). Enterprise Education in Vocational Education: A Comparative Study Between Italy and Australia. Palgrave Macmillan. <http://www.palgrave.com/us/book/9781137552594>

Morselli, D., Costa, M., & Margiotta, U. (2014). Entrepreneurship education based on the Change Laboratory. The International Journal of Management Education, 12(3), 333-348. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1472811714000445>